

ВАЛТЕР УГО МАИ: Опроштај је најизазовнији гест

Александра Ђук

Валтер Уго Маи, португалски писац и добитник награде Жозе Сарамаго, оставио је утисак на публику, прво у сусрету са новинарима, где је живо говорио о својој књизи *Машина за прављење Шпанаца*, коју је објавила Лагуна, а зналачки превели Јасмина Нешковић и Јован Татић, али и после тога зато што је буквално сваком читаоцу који му је пришао да се потпише на примерак његовог романа, посветио пажњу, а поред посвете додао и цртеж. Валтер је, наима, и визуелни уметник, мада му је дража одредница *аматер*, композитор и пре свега озбиљан и успешан писац. Уз посвету увек црта симпатичног човечуљка са птицом. Зашто птица? „Због слободе”, каже за *Данас*. Помало бизаран наслов књиге, како је објаснио, има везе са тенденцијом исељавања Португалаца у Шпанију али генерално и у друге земље. Сарамаго је на њега оставио јак утисак између осталог јер није ни сањао да ће се с њим упознати, а камоли да ће му уручити награду. Каже да га памти као човека који се труди око других, да је био често у друштву важних људи, али да би за свој сто увек звао особље ресторана, возача, просјака којег би срео успут. Донекле је необично што је

Фото: Станислав Милојевић

главни јунак његовог романа старац, кога је ћерка сместила у старачки дом, али Валтер то коментарише овако:

– Мене су још од малих ногу оптуживали да сам матор јер су веома рано почеле да ме интересују ствари које немају везе са децом. Иначе, мислим да смо сви негде универзалне јединке и да ја у себи већ имам оно што и човек у својих осамдесет.

■ **Шта вас је навело да пишете о старости и какав је положај старих у вашој земљи?**

– Португал је земља сатарих људи, а не постоји систем који

се њима бави. Страшно смо брзо прешли из друштва у коме су стари били део породичног нуклеуса и кад се уопште није доводило у питање да ли ће остати да живе са породицом. Преласком у знатно распршенији вид друштва тај породични нуклеус је постао мањи и стари људи су постали нека врста терета. У мојој фамилији су сви умиралли веома млади и мислио сам да зато ни ја нећу доживети четрдесету. Моја прва четири романа су тетралогиија и говоре о потпуно различитим особама, потпуно различитих животних доби. У сва та четири романа је заправо представљен људски живот. Први је о детету, други о

младићу, трећи о зрелој жени и четврти о старцу. Мој пројекат је био да управо кроз књижевност стигнем до старости.

■ **Да ли је тај пројекат повезан са страхом, шта је био окидач?**

– Та жеља је нарасла управо кад је мој отац умро у његовој 59. години. Не бих рекао да је реч о страху него више о протесту јер сам желео да испробам неке ствари које ми можда неће бити суђене да искусим. Пошто сам мислио да нећу доживети старост написао сам књигу за коју сам веровао да ће бити замена за моје старе дане.

■ **Кажу да се уметност ствара ради успеха или да би се човек ослободио мука. Која је ваша прича?**

– За мене је уметност једна врста сазнања и мислим да сам са овом књигом научио нешто. Као што сам већ данас говорио срећа је плод зрелости, свести, а исто тако и знање. И, управо то знање које сам стекао чини да се боље осећам.

■ **Коментаришући у прошлости политичка превирања у Португалији, навели сте да сте се увек чудили како се људи преко ноћи из фашиста преобрате у демократе. Да ли сте у међувремену дошли до неких увида, одговора?**

“

Историја политике показује да се са становништвом стално манипулише и да људи чине ствари које нису део њихове природе. Све екстремне идеје су политичке измишљотине, као рецимо расизам, и зато мислим да ће човечанство успети да се уздигне на један нови ниво тек кад схвати да се њиме манипулише. И, велики изазов демократије јесте да се са теорије пређе на дело, да демократија стварно постане демократија. То се своди на рад са сваким појединачно, а не са групом. Много ми је драже да сви ми будемо различити него једнолични, чак безлична маса, јер природа је сваког од нас учинила посебним као што је и свака ствар у њој самој посебна. У природи, рецимо никада не бисте нашли оваква два иста стола (показује на два бела идентична сточића за којим седимо).

– Историја политике показује да се са становништвом стално манипулише и да људи чине ствари које нису део њихове природе. Све екстремне идеје су политичке измишљотине, као рецимо расизам, и зато мислим да ће човечанство успети да се уздигне на један нови ниво тек кад схвати да се њиме манипулише. И, велики изазов демократије јесте да се са теорије пређе на дело, да демократија стварно постане демократија. То се своди на рад са сваким појединачно, а не са групом. Много ми је драже да сви ми будемо различити него једнолични, чак безлична маса, јер природа је сваког од нас учинила посебним као што је и свака ствар у њој самој посебна. У природи, рецимо никада не бисте нашли оваква два иста стола (показује на два бела идентична сточића за којим седимо).

■ **Да ли је демократија глупа зато што дозвољава улазак десничарских струја у парламент, па и на власт и да ли је због тога треба преосмислити?**

– Не постоји конкуренција кад је реч о демократији, али управо зато што даје слободу она ће бити и злоупотребљена. Зато морамо да улажемо у образовање, у сазнавање јер је то једино оружје против манипулације. Али и то образовање не сме бити манипулисано него образовање које ће у људима усађивати универзалне идеје зато што свака пропаганда води у аномалију. Једина информација која води напред јесте она која је истинита. Дакле, само информација која представља ствари онакве какве јесу. ▲

УЛУПУДС награда Српским витезовима у доба Немањића

Монографија *Српски витезови у доба Немањића* аутора Небојше Ђурановића, у издању ИК *Evro Book*, понудила је најбољу класичну илустрацију, мишљење је жирија *Удружења ликовних уметника примењених уметности*. „Слика и илустрација Небојша Ђурановић истовремено је и аутор обимног и утемељеног текста ове лепе и информативне публикације. Литература којом се користио да оствари овај подвиг обухвата тридесетак наслова о историји српске средњовековне државе и њеном војном устројству. Небојша Ђурановић је педантно реконструисао токове битка и распоред и изглед војсковођа, витезова, војне опреме и оружја у доба Немањића. Његова ликовна инспирација такође потиче из богатог ликовног и историјско-уметничког материјала наше баштине. Резултат је јединствена публикација о овој интересантној и значајној теми”, стоји у образложењу жирија. С. В.

ЕКСКЛУЗИВНО: Награда „Радомир Константиновић” Ласлу Вегелу и Радивоју Цветићанину

Сведочанстава о друштвеним и културним менама

Жири награде *Радомир Константиновић* једногласно је одлучио да се награда за 2017/18. додели Ласлу Вегелу и Радивоју Цветићанину, сазнаје ексклузивно *Данас*. Жири који су чинили проф. др Владимир Гвозден, др Иван Миленковић, књижевник Ото Толнаи и проф. др Гојко Тешић (председник), није се нимало двоумио кад је реч о томе коме ће припасти ова угледна награда коју је основао *Савет за неговоње мисаоног наслеђа Радомира Константиновића*. Признање се даје највреднијим књижевним и филозофским делима која су у естетско-књижевном и филозофско-хуманистичком смислу на трагу стваралаштва Радомира Константиновића. Награда *Радомир Константиновић* бијенална је, и ове године додељује се други пут.

Ласло Вегел, књижевник из Новог Сада, награду је добио за роман *Балканска лејошница или Шлемилово кошице* у издању *Академске књиге* из Новог Сада (2017), и у преводу Арпада Вицка са мађарског на

српски језик. Вегелов роман, како стоји у образложењу жирија, веома је сложена романескна структура, и велика новина како у мађарској тако и у српској књижевности, у којима аутор ствара. У једном интервјуу Вегел је овако сам одредио сложеност, узбудљивост и иновативност свог романа: „Хтео сам да напишем породични роман без породице, авантуристички роман без авантуре, љубавни роман без љубави, политички роман без политике, роман о идентитету са губљењем идентитета, трагао сам за антихеројем, и можда сам пронашао војвођанског Швејка”. У овоме делу Вегел се остварио као један од најоригиналнијих романсијера на овим просторима, као писац из константиновићевског наративног и интелектуалног миљеа. *Балканска лејошница или Шлемилово кошице* блистав је тренутак мађарске и српске књижевности у другој деценији 21. века.

Радивој Цветићанин, новинар и писац из Београда,

награду је добио за дело *Константиновић. Хроника* (издање *Дан Графа* из Београда и Фондације *Стијанислав Винавер* из Шапца, 2017). Монографија Радивоја Цветићанина, капитално је дело српске биографистике, јединствено у српској књижевности. Свеобухватан приказ живота и стваралаштва великог књижевника и мислиоца, она је и једно од најузбудљивијих сведочанстава о друштвеним и културним менама у другој половини прошлог века, испричаним кроз призму Константиновићевог наративног, критичког и филозофског дискурса. Неспорно, блистав тренутак писања о једном од најзначајнијих српских интелектуалаца друге половине 20. века, чије је дело изазивало, и изазива, живе и антиподне реакције и тумачења.

Награда ће лауреатима бити уручена 27. марта 2019, на Константиновићев рођендан.

А. Цвијић

САЈАМСКИ СВЕЖЕ

ЧЕТВОРОГОДИШЊИ ПАКАО У СЕДАМ КЊИГА

Годину дана касније, након 5. и 6. тома *Линија фронта*, који су се имали своју сајамску премијеру, и нови, 7. албум је светлост дана и руке читалаца осетио у сред 63. Међународног београдског сајма књига. *Мост Душана Стефана Алића* (по сопственом сценарију), *Картица* Милана Јовановића (сценарио Филип Зитка), *Пробој* Вујадина Радовановића (Миленко Мишић), *Када је сиворење пернало* Дарка Богданова (Александар Стеванов), *Руски послианик* Саше Ђатића (Миленко Мишић), *Војници из бајке* Милосава Остојића (сценарио М. Остојић, колор Саша Арсенић), *Нисам мали Ненада* Цвитичанина (Павле Зелић), *Ту где почиње лејошница* Ивице Стевановића (Зоран Пеневски) и, маестрална минијатура *Ћушице* Жељка Пахека (Антоине Озанам), садржај су ове књиге која повремено пршти од колора, па се смирује у црно-белом свету, да би се разливала у потпуно слободној форми без квадрата... Насловну страну урадио је Драган Пауновић, док су остале, пратеће илустрације потписали Милан Јовановић, Алекса Гајић и Иван Стојковић. Све укупно, ако је ово *пачка* на пројекат (потпуни наслов је *Линија фронт – Први светски рат 1914-1918*), оцена је врло, врло добар.

Током обележавања стотину година од почетка *Великог рата*, кога цивилизација бележи као *Први светски рат*, те 2014, у Европи, свету и Србији, осим мноштва расправа и нових научних открића, реализован је низ књига, филмова и других уметничких производа који су инспи-

рацију тражили у овом трагичном догађају. Издавачка кућа *Систем Цомицс* из Београда и *Француски институт* у Србији, тада су заједничким снагама, започели серијал стрип-албума *Линије фронт* (*Први светски рат 1914-1918*), чији се првенац појавио октобра 2014. Ово издање, реализовано је у оквиру Програма обележавања *стотину*

дишњице Првог светског рата (Србија) и *Мисије за обележавање стогодишњице Првог светског рата* (Француска), а своје ауторске радове потписали су стрип-аутори из Француске и Србије. Тај омнибус тематски је ишао од фактографских чињеница до митских представа и легенди, што је ауторима омогућило да се прецизно поставе у односу на задату тему. Квалитет радова варирао је од одличних до врло добрих и добрих, најављујући врло занимљив улазак *деветице уметности* на клизаво тле *Великог рата*. Четири године касније стигли смо до краја, или можда не – питање је за издавача.

Д. С.

МЛАДИ ЕЖЕН ЈОНЕСКО

Фото: Уна Милетић

Критичка нарација иновативног и вицкавог духа

Последњи пут када сам видео живо Ежена Јонеска, и тачно се сећам датума, 6. децембар, 1986, кад је изашла његова књига са мојим преговором, управо сам био дошао из Румуније и пожурио сам да му се јавим. Кад сам стигао, упитао ме је да ли имам све његове књиге? Немам све, одговорио сам, немам књигу *Изванредни бордел*. Он је отишао у другу собу и донео је књигу. Кад сам стигао у хотел видео сам ласкаву посвету, а кад сам почео да је листам, приметио сам да је сва ишарана, испре-

цртана и схватио да је он лекторисао књигу по изласку из штампе и уносио накнадне измене. Помислио сам да га му је књига потребна јер можда на њој ради, међутим ђаво је умешао прсте, и шапнуо на уво, *он ти је поклонио ту књигу*. Са стидом морам да признам да сам сам се са том књигом вратио у Букурешт и сад се налази у мојој библиотеци. Кад умрем ту књигу ћу оставити *Библиотеци румунске академије* – испричао је Еуђен Симион, велики румунски интелектуалац на промоцији

свог дела *Млади Ежен Јонеско*, коју је овдашњим читаоцима понудила *Издавачка књижарница Зорана Стојановића*.

За аутора књиге *Млади Ежен Јонеско*, Еуђена Симиона на књижевној вечери речено је да је импозантна личност, и најављено да ће се ускоро појавити његове књиге о још два водећа румунска аутора, који су живели и радили у Паризу и обележили другу половину 20. века у интелектуалном и књижевном смислу, Мирчи Елијадеу и Емилу Сиорану.

У. М.

Аудио књига

Београдски Архипелаг и Фондација Фиби објавили су антологију *Свет око нас* (*Европски градови у новој српској приповеци*), коју је приредио Гојко Божовић, у облику аудио књиге. То је друго издање ове антологије. Прво, штампано издање објављено је 2009. Аудио издање књиге објављено је уз подршку библиотеке Савеза слепих Војводине *мр Омер Маринков*. У антологији нових српских прича о европским градовима, писаних у протеклих тридесет година, налазе се приче Виде Огњеновић, Мирјане Павловић, Милисави Савића, Јовице Аћина, Давида Албахарија, Владислава Бајца, Милана Ђорђевића, Михајла Пантића, Јелена Ленголд, Милете Продановића, Владимира Тасића и Ласла Блашковића. „У настанку ове књиге учествовало је много људи: од писаца до глумаца, од издавача до сарадника у продукцији, пријатеља и добрих гласова који су у различитим фазама продукције била важна и драгоцена подршка. Премда постоји штампано издање ове књиге, верујемо да њеним објављивањем у аудио форми проширујемо могућност избора читалаца врхунске књижевности и да, у исто време, излазимо у сусрет онима којима је аудио књига лакши, једноставнији, природнији или пак само технички прихватљивији избор. Некима је и једини избор: на њих смо највише мислили припремајући ову књигу која започиње пут до читалаца и слушалаца”, саопштава издавач ове аудио књиге.

С. В.

Звучне књиге Креативног центра

Пеца воли Моцарта и Оперу

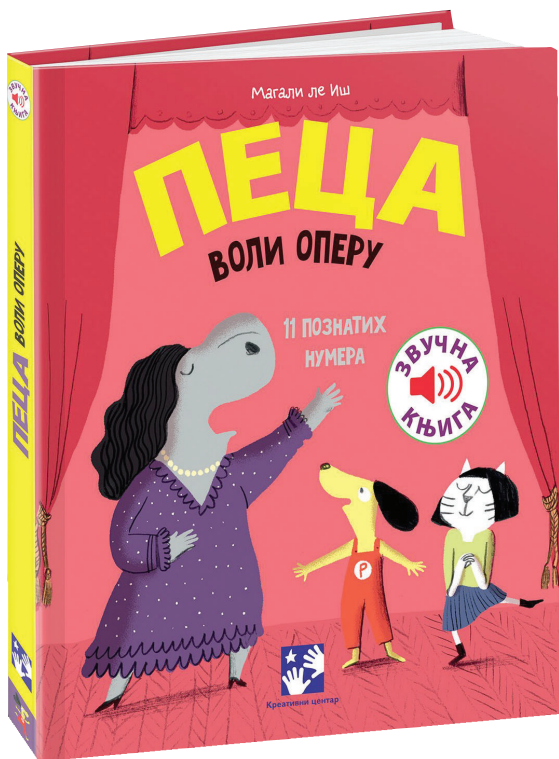
За овогодишњи Сајам књига у Београду *Креативни центар* објавио је још два наслова из нове едиције *Звучне књиге*, чији је главни јунак музикални псић Пеца. То су епизоде *Пеца воли Моцарта* и *Пеца воли оперу*. Аутор овог звучног серијала је илустратор дечијих књига, Францускиња Магали ле Иш. Захваљујући батерији у књигама, притиском прста на означене кружиће чују се звуци инструмената, делови оркестарских композиција и оперских арија.

У прве две епизоде Пеца упознаје шумски и циркуски оркестар, а у причи о Моцарту, *Светски дан музике*, 21. јун са својим пријатељем Фићом проводи окружен музиком овог великог композитора, која се и код одраслих користи као лек за гласне жице и јачање памћења. У књизи је кратка Моцартова биографија, уз попис 16 дела и њихових извођача, који *свирају* овој звучној књизи.

За упознавање са оперским светом Пеца је изабрао париску *Оперу*, у коју је отишао са својом најбољом другарицом МиМи, али су *изгубили* водича, па сами откривају позоришни свет иза сцене. Уз причу о овом музичком жанру на крају књиге налази се попис 11 оперских нумера које се чују у књизи, са именима извођача.

Парижанска Магали ле Иш, студирала је дизајн у Стразбуру, где је специјализирала илустрацију. Вратила се у Париз где ради као писац и илустратор у новинама и у издаваштву за децу. Нјен серијал о Пеци – у француском оригиналу Паку, засад има девет епизода, у којима Пеца упознаје афричке ритмове, диско, цез, рок музику, иде у Аргентину, воли Вивалдија.

Објављивањем ових звучних књига, у преводу Иване Игњатовић, *Креативни центар* учинио је корак ка приближавању класичне музике најмлађим слушаоци, на чему *Београдска филхармонија* пионирски ради свирањем концерата за бебе.

„Музичке активности код деце почињу од првог дана и имају важан утицај на целокупни развој, како интелектуални тако и социоемоционални. Све око детета је музика. Од звечкања првих звечкица, преко плескања ручицама док певушимо таши-таши, до свирања правих или импровизованих инструмената. Музика буди радозналост и држи пажњу мале деце. Музичко искуство повећава способност детета да прати, учи, концентрише се, усваја нова искуства и за њима трага. Деца која време проводе певајући, играјући се, и крећући се заједно са другом децом, имаће више самопоуздања и самосвести, развиће вештине концентрације и пажљивог слушања. Музика утиче и на креативност и стимулише истраживање”, каже Наталија Панић из *Креативног центра*.

Према њени речима, звучне књиге добро су прихватили и деца и родитељи у Србији. „Значај ових књига видимо у томе што деци приближавају музику какву већина раније није чула. Уживање у слушању кратких одломака нумера класичне музике при листању и читању ових звучних књига, представља одличан подстицај за слушање дела класичне музике и одличну основу за даље неговање музичког укуса и стицање богате музичке културе”, напомиње Наталија Панић.

Ј. Тасић

фото: Станислав Милојевић

Мађарски илустратор Иштван Лакатош, аутор књига за децу, чији је јунак Никола Тесла

Научник савршено уклопљен у свет стрипа

Јелена Тасић

Ии чудесни, ако могу рећи готово лудачки изуми Николе Тесле савршено се уклапају свет који ја стварам у стриповима. Јако ми је занимљиво да размишљам како би се јадан такав научник понашао и у неким другим ситуацијама – свемирским и интергалатичким, као зликовац или у неким другим улогама – објашњава за *Данас* Иштван Лакатош, познати мађарски илустратор есејиста, аутор књига за децу, стрипова – како се у његовом серијалу *Ема и Тесла* нашао један од највећих научника који је планети, између осталог, подарио и струју.

Лакатош је као гост издавачке куће *Одисеја*, током своје прве посете Београду, на Сајму књига потписивао свој међународно познат дечији роман *Коцкоград* и две епизоде из серијала *Ема и Тесла* – *Замало смртоносни зрак* и *Ракун који је хтео са опере цео свет*, које је са мађарског на српски језик превела Драгиња Рамадански. Друштво у сусрету са младим српским читаоцима и њиховим родитељима правили су *Никола Тесла* и његов галактички клон.

■ **За књигу са Николом Теслом као јунаком у Србији може се очекивати да ће бити хит, колико деца у мађарској знају о Тесли?**

– У Мађарској не знају много о Тесли, поготово не деца. Издавач ми је чак рекао да је код нас Тесла више популаран и стално присутан у круговима који се баве теоријама завере. Чак је сматрао ако се Теслино име

стави у наслову, да књиге неће моћи да се продају.

■ **Да ли је ваш серијал променио такво мишљење и помогао да мађарска деца сазнају нешто више о Тесли?**

– У Мађарској није таква перцепција да читаоци иду за именом. Они Теслу доживљавају као јунака књиге који је могао и другачије да се зове, мада сам се ја као аутор водио правим Теслом. Пријатно сам изненађен како су моје књиге примљене код читалаца у Србији. Кад бих у Мађарској узео неког тако великог мађарског научника за јунака књиге, вероватно би ме осудили и не би то прихватили.

■ **Да ли се независно од Тесле, може рећи да су књиге о девојцици Еми која одраста у сиротишту, заправо прича о усамљености?**

– Она јесте усамљена, као и сви ми. Али, њена усамљеност није случајна. Тек у трећем делу на коме сада радим сазнаће се због чега је толико усамљена и одакле је заправо дошла.

■ **Шта је суштина оног што желите да кажете деци у својим књигама и због чега у користите језик научне фантастике?**

– Књиге за децу не морају по сваку цену да буду едукативне. Као дете пуно сам читао и никада нисам то од књига тражио, нити очекивао. Зато своје књиге пишем тако да у њих не стављам ништа што је едукативно. Желим да деца седну и уживају у читању, без порука. Што се тиче научне фантастике, она је одлична за комуникацију са децом јер је ту машта безгранична.

■ **Шта је тренутно хит у мађарској књижевности за децу?**

– Књиге које се највише читају не значи да су и најбоље. За децу млађег узраста иду фантастичне приче, а за старији узраст јаче теме – дрога и алкохол, што не мислим да је баш pamетно.

Превод са мађарског језика
Агела Патаки

УМЕТНИЧКА БИОГРАФИЈА

Док разговара Иштван Лакатош црта, тако појачава концентрацију. Рођен је 1980. у Будимпешти, где је као страстан љубитељ стрипова и књига завршио студије мађарске књижевности, језика и комуникологије. Усавршавао се у област естетике, а пише и филмску критику. Аутор је више стрипова, дечијих илустративних романа, илустровао је и књиге других аутора, од којих су најпознатије илустрације за *Приче о људима и животињама* Лјудмиле Улицкаје и више наслова мађарског писца за децу Андраша Баткија. Члан је секције за стрип *Мађарске академије* и пише на литерарним блогovima.

ИЗВЛАЧЕЊЕ ЧАРОЛИЈЕ

Истог дана кад је Лакатош потписивао своје књиге на Сајму књигу, у једној од сајамских сала његове колеге из Србије, Добросав Боб Живоиновић, Ана Петровић и Лука Тилингер разговарали су на тему *Како илустровати књиге за децу*. Уз оцену да „илустрације помажу у проналажењу књига кључних за свако одрастање”, они су указали улогу илустрација и књига на перцепцију деце. Објаснили су своје погледе на задатке који се стављају пред илустраторе, не само у овом жанру и указали на „радост решавања изазова” и „извлачења чаролије из најситнијих ствари”.

СВЕ ЈЕ АДАПТАЦИЈА И ИСТОВРЕМЕНО СВЕ ЈЕ РЕЖИЈА

ТРИБИНА

Жеља је била да трибина о адаптацији великих књижевних дела за филм, радио и телевизију почне актуелношћу – утисцима о серији *Корени*, по делу Добрице Ћосића, али осим Небојше Брадића, позоришног редитеља и уредника на РТС, ни писац Вуле Журић, ни легендарни филмски и позоришни редитељ и сценариста Боро Драшковић нису стигли да погледају прву епизоду. Стога је критичар Милољуб Стојановић предложио да почну са пропитивањем уверене тезе у теорији и међу филмацијама да су екранизације великих дела светске књижевности, по правилу, обично биле промашаји. Такође, додао је Стојановић постоји и контра теоријски раван која каже да су ремек дела у историји филма обично била минорна литература.

Упитан да ово прокоментарише Драшковић је рекао „да ниједно дело, велико и мало, не може да буде преведено зато што сваки медиј има своју унутарњу структуру и своју тајну. Према његовим речима све се своди на то да прави редитељ препозна своје осећање дела којим се бави, а негде далеко, увек се додирују ако раде искрено и са даром. Драшковић се осврнуо и на време кад је радио, за Сарајевску телевизију *Травничку хроник*у, рекавши да је тада и интерпункцију чувао, па су стигли до тога да су сви који су читали текст рекли „то је Андрић“, међутим кад је реч о адаптацији Тишме, тамо је све донесено од сценариста. Па тако, каже Драшковић, филм *Животије леи* почиње с возом којег нема у његовом делу, а завршава страшним масакром где Раде Шербедија убија Драгана Нико-

лића и Соњу Савић. Драшковић је причао и о својој сарадњи са Мирком Ковачем, скренувши пажњу да је све што су радили пролазило кроз процену Данила Киша с којим су се обочија дружили. Тако су реџимо он и Ковач негде у Херцеговини наишли на *стварно мишску* сцену у којој жене паткају дувана, то јест, пробијају иглом њихове листове да би их сушили и притом певају као из Караџићевог *Црвеног бана* безобразне песме јер су усамљене пошто су им мужије дуго одсутни. „Ми смо у сценарију то накинтили на пет страница, а Киш нам је кад је дошао до тог дела казао како то на филму траје таман онолико секунди које су потребне жени да прободе иглом лист“, прisetно се Драшковић. Он је навео да је о транспоновању литературе у филм веома добро писао Тарковски, и да он сам, напоследку, сматра да с тим у вези увек остају *нека двојност и тајна*.

„Имате сценарио или драмско дело и процес рада који је отворен. У њему креативни људи истражују, отварају нове путеве који су имплицитно у сценарију. Све оно што се не види испод текста, те две трећине леденог брега, истражује се и ту се проналазе нове вредности“, тврди Брадић. Нјему су све екранизације Шекспира биле извршне, иако нису све имале велики додатај, на основу његових дела су направљени антологијски филмови. „Дакле, ако је Шекспир највећи, биће да је и то могуће“, указао је Брадић. Он је додао да је битно и питање о томе колико смо када користимо одређене теме према њима обавезни, која је наша дужност према ономе што се зове оригинални или позајмљени садржај. Питање оригиналности или копије је, према Брадићевом мишљењу, *увек отворено*.

„Код екранизација и адаптација ништа се не губи већ се увек ствара нешто ново“, тврди Журић. Драшковић се сложио с Стојановићевом опаском да велике културе много више воде рачуна о сваком новом делу које би могло бити експлоатисано, а да ми као култура, недовољно обраћамо пажњу на то, те тако постоји огромни број дела што савремених, што класике, која потпуно измичу пажњи наших филмација. „Мада је велики број филмова који се снимају још увек се више књига пише. Амерички интерес за књигу је помало комерцијалан а реџимо, ја сам имао срећну прилику да радим филм о снимању *Сеоба* и видео сам како прави мајстор Саша Петровић, који се по први пут бавио овим делом, у сну говорио текстовима из *Сеоба*. Међутим он је потпуно променио крај и обесио главног јунака, док га је Црњански вратио кући, па би га по потреби поново враћао из мртвих. Али без обзира на то, Петровић је управо због тога остао веран ономе што Црњански говори да нема смрти, него само сеоба“, запазио је Драшковић.

Он је рекао да ниједан *Хамлејт* није исти јер кад би био, аутоматски би био сувишан. „Ево једне можда сумануте идеје, ја сам правих адаптацију *Хамлета* спојио њих петорицу у један филм. Били су ту Шербедија, Оливије, Висоцки, чак и један неми амерички *Хамлет* и показао сам да је могуће у свим тим различитим језицима и свим тим различитим конструкцијама и драмским токовима наћи заједничку нит у којима се спајају тих пет различитих филмова. Према томе, све је адаптација и истовремено, све је реџија“, закључио је Боро Драшковић.

А. Ђук

ДИЗАЈН ШТАНДОВА: Како привући читаоце

Штанцоване идеје, и по која права

Огромни плакати са насловним странама књига, мудре изреке, изложба књига, слоган о лажима, друг Стаљин...

Анђелка Цвијић

Од једног до другог, до трећег, четвртог штанда... Сајмом књига тече река посетилаца, повремено застане да поједини искоче из њеног тока и зауставе се на *обали* загладени у изложене књиге. Под условом да нису током године правили списак оних које ће купити по тачно знају где ће да се издвоје, шта је то што их осим корица књиге привуче да застану?

Издавачи се сваке године довијају да смисле нешто ново чиме ће изненадити читаоце, а свесни су и да ће поред књига које објављују и излажу, поглед оних који шпартају Сајмом морати да привуче и изглед целог штанда. Квадратура ту није пресудна, већи штанд никако не мора да представља и леп излагачки простор, као што мали штанд не значи да не може бити срећан са укусом и пажњом

Фото: Станислав Милојевић

У овој години велики корак је учинио *Албајтос* из ове Београда који је своју кључну едизију *Албајтос* ослободио *ижевине* и створио пример минималистичког уметничког модела који апсолутно кореспондира са садржајем књиге. Минималистички приступ својим едизијама у последње време користи и *Агора*, а ту су већ препознатљиве

најлепше. Зоран Хамовић, директор и главни и одговорни уредник ове куће, каже да свако има право и могућност да га чита на свој начин. „Писци ће вероватно бити уверени да је књижевност та најплеменитија лаж, она која нам живот чини подношљивијим. И они су сасвим у праву. Али исто тако, ако се поједистимо да живимо у времену највећих могућих лажи које нас стављају у атмосферу опште несикурности, без ослопца на истину, онда је ваљда једини излаз да се ругамо лажима тако што ћемо истину прогласити најбољом лажи. Јер, једино средство којим се можемо борити против лажи и победити јесте – лепота. А кад смо код лепоте, многи су питали зашто *љ* у *најлепше*. А онда сам ја њих питао – Зашто не питамо зашто лажемо, а не зашто је *љ* уместо *Л*?”

Неки су издавачи, уместо слоганом, свој штанд окитили мислима, па тако код *Феникс* *либрис* читамо и ово: *Шућу главу и већар носи, Ко казује много а нема ни грло ни језик, Тиха вода брег рони...* у нади да још има времена да се човек опамети. *Пчелицу* су окружили јунаци из бајки, од Снежане до три прасета, па чак и мало луткарско позориште, на штанду *Одисеје* Никола Тесла се сликао са читаоцима...

Ипак највећи број излагача на својим штандовима је истакао најважнију информацију – ону о попустима. Тако се *Акаџија* од 10 до 25 одсто, негде и више, из метамакетта преселила и наружила Сајам књига, стављајући у први план да је и књига тржишна роба. А шта о томе мисли друг Јосиф Висарионович Стаљин? Засад, само својим мрким погледом стрела околину – његова биста испури се на повећем делу пута на штанду *Информатике* поводом књиге о Генералистусу. Има ли разлога да се читалац штрече?

Хера.еду: Најбоље из археолошке баштине Србије

Култно-астрономско насеље Белица

Међу издањима издавачке куће *Хера.еду* на овогодишњем Сајму књига посебну пажњу привукла је друга од четити књиге из едизије *Најлепше из археолошке баштине Србије*, у којој се после веома тражених и читаних *Трибала* – прво издање је распродато за три месеца, нашла *Белица* – најстарије култно-астрономско насеље из неолита у Европи. На сајамском представљању ове луксузно опремљене монографије, која је објединила оригиналне текстове, нова и готово непозната археолошка сазнања написана јасним и претким језиком”, аутор књиге археолог Милорад Стојић нагласио је да Белица, која се налази у општини Јагодина, за хиљаду година старија од свих 1.250 сличних структура у Европи.

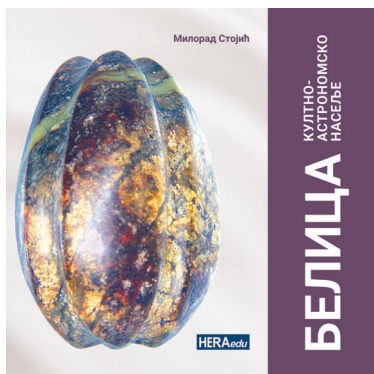
Стојић је испричао да је овај локалитет пронашао пре 41 године, али да је преломна била 2000, кад је један његов сарадник из Белице

на путу пронашао фигурину од камена. Приближно две трећине фигурина из Белице, које славе обнову живота, оригинално је обликовано, било да су од керамике, јеленске кости или камена – серпентинита, у чијој природи су мекоћа и орабидовост, као и албита. Историчари уметности тврде да је култура Белице увела нову естетику и материјале, као и да је на овом делу локалитета протостарчевачке културе Појате – Појила откривен на свету највећи број камених антропоморфних фигура из старијег неолита. На промоцији је указано и да је данас „необјашњиво како су *скулптори* из *Белице* дошли до сазнања о облику људског ембриона будући да се он може видети једино под повећавајућим оптичким инструментом”.

На основу геомагнетних испитивања, археолози Белици дају статус култно-астрономског насеља. У прилог томе сведочи каме-

на структура – кружна грађевина пречника 75 метара без остатака станишта, у коју је, како се претпоставља, *са неба сиушићен циклус* *Сунца*, као одраз схватања да је време кружног карактера, за разлику од његовог данашњег праволинијског поимања, те да се се понавља и обнавља”. Кључни тренутак био је зимски солстицијум. У књизи се наводи да је „пресликан и божји дом – храм трапезасте основе дужине од 50 метара са огромним жртвеником у средишњем делу првих земљорадника и сточара из Поморавља, попут свих других праисторијских заједница, нису обликовали теологију. Њихова вера била је израз колективног схватања процеса у природи и друштву, чија је филозофија у Белици нашла пун израз у естетици култно-уметничке пластике и верске инфраструктуре”, каже Милорад Стојић.

Према његовим речима, арте-

БЕЛИЦА

факти из Белице налазе се у *Народном музеју* у Јагодини, а његова књига у издању *Хера.еду* представља комплетан приказ овог локалитета и једини начин да јавност о њему нешто више сазна. Поред аутора о монографији и Белици на Сајму су говориле и Стојићеве колеге, археолози Александар Бајић и Софија Петковић, као и историчар уметности Дејан Тубић.

Поред Трибала и Белице, *Хера.еду* је најавила још два наслова из ове едизије – *Медведњак* – *духовно седмичне неолита* и *Праислорија* и *ириопијасторија*. Овај београдски издавач на Сајму књига представио је и монографију *Културна историја Пашировића*, чији су аутори Никола Самаршић, Мила Медиговић Стефановић, Душан Медун и Злата Марјановић.

Ј. Т.

Путописна проза Лидије Николић и Ане Новаковић о Етиопији

НА РОГУ АФРИКЕ

Насловна страна књиге *На рогу Африке* Лидије Николић и Ане Новаковић, коју је објавила *Пчелица* из Чачка, на први поглед понајвише личи на приручник Индијане Џонса. Иза ње крије се садржај налик мешавини илустрованог дневника, путописа, водича кроз чудесни свет Африке. Састављена је углавном од писама, мејлова и блогова које је књижевница Лидија Николић током три месеца добијала од своје ћерке Ане Новаковић, стручњака за животну средину и туризам, ангажоване на *Унесковом* пројекту оснивања резервата на језеру Тана у Етиопији, који је стављен на *Светску листу културне баштине*. „Ово је хибридна књижевна форма. У питању је путопис епистоларног карактера. Осим Анихних писама, мејлова и блогова, у посебно дизајнираним пољима су и објашњења разних појмова из историје, културе, обичаја Етиопије. Ана је била у екипи са колегом Радимом Живоцким из Чешке, који је аутор већине ових предивних фотографија у књизи. Кад су почела да стижу Анина писма и фотографије, открила сам један потпуно невероватан свет о коме сам схватила да не знам ништа као и већина људи код нас. Оно све што моја генерација зна о Етиопији, то је да је то земља гладних и великог сиромаштва. Међутим сада је све чешће називају земљом насмејаних људи. Људи су тамо и даље сиромашни, али весели, насмејани, гостопримљиви, играју, плешу... То богатство културе, обичаја – хиљаде занимљивих детаља који су ми били непознати. Сматрала сам да то апсолутно треба поде-

Фото: Станислав Милојевић

лити са другима”, каже за *Данас* Лидија Николић.

Према њеним речима, ова књига за тинејџере, али и за одрасле, треба да буде подстицај за неговање занемареног путописног жанра. Као сведочанство из прве руке – мејлови и поруке из Адис Абебе и са језера Тана, највећег у Етиопији, носе узбуђење откривања непознатог, ритам живота Африке од праводова до сафарија, обилазка православних манастира, планинских беспућа, путовања ван етиопских граница до Танзаније, Занзибара... Истовремено реч је о интимној породичној преписци, пуној личних утисака и запажања која појачавају магичну *присућност* Африке.

Ана Новаковић рођена је у С-

венији, школовала се у Србији, студирала у Немачкој и после у овој књизи описане праксе у Етиопији сад живи у Београду. Воли да путује и изучава друге културе. Њена мајка Лидија Николић већ 35 година бави се књижевношћу – као приповедач, песник, преводилац и драмски писац. Пише за децу и одрасле. Њене најпознатије књиге за децу су збирке прича *Нећи више да лажем*, *Бубље хвајалице* за које је добила награду *Политишки забавник* и књига за тинејџере *Мамин дневник* награђена *Досијејевим пером*. Ауторка је, између осталог, и две документарне биографске повести о Маргити Стефановић Маги из *ЕКВ – Осећања*, *О. Селана* и *Post scriptum*, које је објавио *Орион* *арти*. Ј. Т.

Научна студија о СПЦ

На Београдском сајму књига јуче је представљена научна студија Јована Јањића *Српска православна црква у комунизму и постојкомунизму 1945-2000*, као *прво право књижишно дело Комисије Новостис*. Јањић је широј јавности познат као некадашњи новинар *Нина* који се бавио верским тема и као аутор књига о патријарху Павлу, које су преведене на више језика. Сада је доцент на *Високој школи за комуникацију*.

Јањић објашњава за *Данас* да је своју студију ограничио на 2000. годину из истраживачких разлога и да се заправо бавио комунистичким периодом који се, по њему, завршио првим вишестраначким изборима у Србији. „Овде је посткомунизам време од десет година кад још имамо облеске комунизма и кад се црква поново вратила на јавну сцену. То је период повратка цркве из приватног у јавни живот”, каже Јањић о

Фото: Станислав Милојевић

чијој књизи су говорили један од најбољих историчара *СПЦ* протојереј-ставрофор Радимир Поповић и некадашњи уредник *Православља* и преводилац *Светог архијерејског синода* протођако Радимир Ракић. Обојица професори

Богословског факултета, професор Ракић у пензији, истакли су пионирски значај Јањићеве студије у овој тематици, иза које стоји вишегодишњи истраживачки пројекат архивског грађи, посебно оној необјављиваној. Ј. Т.

Медији у Србији извештавају о деци незаинтересовано, негативно и сензационално, показује истраживање ЦЕПРОМ, представљено на штанду Данаса

Искривљена медијска слика о деци

Медији у Србији веома ретко извештавају о деци, а када то чине најчешће су то прилози са негативном конотацијом, све израженијим сензационализмом, о чему сведочи и податак да се у сваком десетом тексту у дневним новинама крше етички принципи и Кодекс новинара Србије приликом извештавања о деци, показује најновије истраживање под називом *Медијска слика деце у Србији 2018.* које је спровео *Центар за професионализацију медија и медијску писменост (ЦЕПРОМ).*

Истраживање је спроведено у периоду од 20. јула до 1. октобра 2018. и обухватило је телевизије са националном фреквенцијом (*РТС 1, ТВ Пинк, ТВ Прва, ТВ О2 и ТВ Хайџи*), као и седам дневних новина (*Полићика, Данас, Вечерње новости, Блиц, Курир, Информер и Српски*

телеграф), а резултати су представљени на штанду дневног листа *Данас* у оквиру сајма медија *Медиа маркет*.

О незаинтересованости медија за децу као друштвену групу најбоље сведочи податак да се на телевизијама у просеку емитује мање од једног прилога о деци дневно у целокупном програму (просечно 0,89 прилога), као и мање од једног текста дневно у анализираним дневним листовима (просечно 0,94 текста). Председник *ЦЕПРОМ* Марко Недељковић упозорава да овакво медијско извештавање има изразито негативан утицај на саму децу, али и на перцепцију деце у јавности из најмање два разлога. „Неупоредиво је већа шанса да дете доспе у медије ако је директно или индиректно актер туче, саобраћајне или неке друге несреће или злостављања, него ако је постигло неке

запажене резултате у школи, на такмичењу или иницирао позитивне акције или промене у друштву. Медији на тај начин деци шаљу изразито негативну поруку да су инциденти за медије и друштво битнији од успеха. Такво извештавање као крајњу последицу има и негативнију перцепцију деце у јавности, па се све чешће могу чути оцене да су *данашња деца неслабичија, проблематичнија и гора него раније*, што је врло дискутабилна оцена и свакако не доприноси побољшању статуса деце у друштву”, објашњава Недељковић.

Извор: *Центар за професионализацију медија и медијску писменост (ЦЕПРОМ)*

Цео текст прочитајте на сајту Данаса

Представљена књига „Образ у огледалу” др Александра Грачанца

Привреда као колатерална штета политичког обрачуна

Књига *Образ у огледалу* Александра Грачанца, представља лично и непосредно сведочење о контроверзама које су пратиле продају *Луке Београд*, једну од 24 спорне приватизације, али и осликава напоре и препреке за изградњу институција и слободног тржишта у Србији. Овим речима представљена је књига *Образ у огледалу* у издању *Дан Графа*, издавачке куће листа *Данас*, на штанду *Данаса* у оквиру сајма медија.

Промоцију књиге отворила је новинарка *Данаса* Мирјана Н. Стевановић истичући да је *Образ у огледалу* својеречно сведочанство о томе како су се институције градиле и стварале ауторитет, али и да открива и прецизира броје појединости о конкретном случају. Она је открила да аутор читаоцима објашњава да случај *Луке Београд* није био приватизација у правом смислу већ продаја пакета акција.

Додатне појединости о овом делу от-

крили су аутор др Александар Грачанца, професор Љубомир Маџар, и новинар Мијат Лакићевић. Маџар је истакао да књига представља комбинацију личног наратива, и економске анализе и пресека стања у датом периоду. Лакићевић је подсетио да је Грачанца ухапшен због нечега што се десило готово деценију раније, односно купопродаје акција *Луке Београд*. „*Лука Београд* је један од најчувенијих, нажалост по злу, случајева од 24 спорне приватизације о којима је реч стигла и до Брисела. Ми видимо да се датуми оптужнице против Грачанца поклапају са доласком нових, а данас већ старих власти, што Грачанца чини колатералном штетом политичког обрачуна и потребе да се нове, сада већ бивше, власти покажу у што бољем светлу”, указао је Лакићевић. Он истиче и да у прилог томе говоре касније пресуде у корист Грачанца, али да ништа не може да надокнади изгубљено.

А. Поповић

Коракс и Дража јуче на штанду Данаса

Фото: Станислав Милојковић

ЛИСТ ДАНАС НА САЈМУ МЕДИЈА МЕДИЈА МАРКЕТ

Програм за 27. и 28. октобар

СУБОТА

12.00: *Код Драже у гостима* – Екипа ПЉИЖ, Мићко Љубичић и Војислав Жанетић;

13.00: Промоција књиге *Слободан Инић: Огледало истине* Бранимира Инића (*Дан Граф*), учествују Латинка Перовић, Алекса Ђилас, Ратко Божовић, Грујица Спасовић и аутор;

14.00: Интервју – Никола Ђуричко

15.00: Интервју – Не даavimo Београд;

18.00: *Данас и Нови Оптимизам* – промоција сабраних дела Радомира Константиновића (прво коло), учествују Латинка Перовић, Гојко Тешић, Радивој Цветићанин, Слободан Илић и Светислав Басара, модераторка Гордана Нонин;

НЕДЕЉА

10.00-12.00: Изложба пињата од *Данаса* – Унине и Јеленине пињате;

13.00: Интервју – Марчело.

АНКЕТА

Шта би држава (ресорно министарство) требала да предузме ако јој је књига мила?

Традиционална Данасова анкета пред Сајам књига бави се ове године проблемом опстанка књиге која је претворена у робу

Зечица драматург из Народног позоришта

Хајде да пођемо до тога шта не треба да предузима или шта треба да спречава. Бирајући покорне и смењујући способне људе на челним местима у институцијама културе делује као да је држава одабрала визију слепог пута. Зечица у Народно позориште, драматург из Народног позоришта, Тарзан у Белеф, Џејн у Николин музеј, паре у фонтане... Добро је што се министар културе противи ријалити програмима на одабраним телевизијама, љубимицама власти, али му промиче чињеница да је претходно створена атмосфера у којој се ријалити догађа непрестано и с једне и с друге стране екрана, у свим аспектима друштвеног живота посебно у култури.

Ријалити је одавно скуван у библиотекарима, а сад га кусамо из ТВ контејнера. Сетите се, годинама су с нелагодом библиотекарима имали потребу да правдају присуство литерарних сплачина у својим фондовима. Сад се више не правдају. Неки су и поносни! У библиотеке уз благослов Министарства културе, под притиском новокомпонованих интересних конгломерата списатеља – издавача – медијатора стиже велика количина ријалити књига. Литерарна бижутерија проглашена је за врхунску књижевност, постала је списатељски стандард, извор тајкуноског надахнућа, духовна основа за умножавање комплетних идиота. То народ воли, а кад народ воли, како библиотека да одоли!

У таквој атмосфери, књизи с озбиљним садржајима нема места нити милости, нити будућности. Рекло би се стара прича. Можда, али је опасност нова. Институционално популистичко охрабрење антиинтелектуализму добило је велике размере. Зато су нам у библиотекама потребни храбри и посвећени људи, непоткупљиви интелектуалци, они који мисле на дуги рок и који не пристају на актуелне услове корупције и проституције. И ово ће проћи. Брже него што се мисли.

Зоран Хамовић, *Clio*

Треба развијати читалачку публику

Држава би требало да ради на развоју нове публике, уместо што тренутно ради на њеном затирању. Укидањем школских библиотека у мањим школама и скраћивањем радног времена библиотека у већим, деци школског узраста одузета је могућност да дођу до књига и одузето место за дружење са књигом – било да читају, дискутују у читалачком клубу, присуствују промоцијама. Укратко, укинута им је могућност да се одреде за књигу у слободно време. Овај дугорочно погубан потез направљен је у оквиру мера штедњи, међутим, ако имамо на уму да

> **ДНАСОВ ШТАНД**
ове године у Хали 2 Београдског сајма

Фото: Станислав Милојевић

у Србији постоји око 3.000 школа, јасно је ће уштеде настале смањењем плата за неколико стотина библиотекара и отпуштањем још неколико стотина, у будућности Србију скупо коштати. Требало би донети стратегију развоја читалачке публике, на којој би Министарство културе и Министарство просвете морали тесно да сарађују.

Школе вапе за сусретима с писцима, које тренутно финансирају само издавачи или писци бесплатно одлазе на гостовања, тако да кад се писац појави у школи, сва деца желе да присуствују, па су писци принуђени или да говоре са озвучењем пред препуном салом, не укључујући довољно деце у дискусију, или да ограничавањем броја присутних лише већину деце овог драгоценог искуства. У већини развијених земаља сусрете с писцима финансира искључиво држава, преко фондова министарстава или општина, док је издавачима чак забрањено да самостално организују промоције у школама. Нашу државу не занима ко шта ради, и пре свега, да ли ико ишта ради, све док је то ништа не кошта.

Одисеја организује огроман број промоција у школама ограничених на 60

деце, али чак и кад у истој школи закажемо три промоције заредом, на њима се појављује и по 200 деце.

Нажалост, издавачи и писци за децу не могу да реше проблем понижавајућег односа државе према развоју културе и образовања, а не би ни требало да га решавају. У развијеним земљама се непрестано ради на развоју нове публике, једнако међу децом и одраслима, кроз јачање мрежа јавних библиотека, књижевним фестивалима, доступних онлине и дигиталних издања и тако даље. У Србији се, међутим, систематски затиру сви облици присуства књижевности у јавном простору, просто као да неко прижељкује да наше становништво што пре претвори у тупо, необразовано, некреативно, неспособно за критичко промишљање света око себе, без интелектуалног интегритета, сопственог става и самопоштовања.

Марија Вукосављевић, *Одисеја*

Помоћ, даavimo се

Министарство би требало пре свега да књигу ослободи пореза, или да га бар смањи на пет посто, да књигу не третира као другу робу, да приликом откупа публикација смањи рабат од 40 одсто да би издавачи имали већи приход и имали прилику да испуне своје издавачке планове. Такође треба да повећа фонд средстава за субвенције издавачима у објављивању капиталних дела, да се укључи у сређивање и постављање норми у издавачко-књижарској делатности – јединствене цене књига, да се ослободи већи медијски простор за представљање књига, издавача и књижара и да кроз малу финансијску подршку помогне опстанку независних, малих, градских књижара.

Снежана Ранковић, *Златно руно*

Сами на путу

Што се тиче нашег, рекао бих, поетски сроченог питања, могу да кажем да се ми као мали и независан издавач, у сваком смислу те речи, годинама трудимо, а то ћемо и даље чинити како би на прави начин пласирали добру и квалитетну књигу. Знамо да смо и да ћемо бити, углавном, сами на том путу, стога нема друге него да тако и наставимо.

Игор Радојчић, *Novoli Publishing*

Крај

Фото: Станислав Милојевић

Бамби испред Сунђер Боба

На овогодишњем Сајму књига у Београду доста времена и простора добила је књижевност за децу и младе, укључујући и изложбу посвећену старој српској дечијој књизи од 19. века до 1944. У сали Десанка Максимовић јуче је одржан и округли сто Сликовнице као прве књиге, коме су присуствовали и ученици трећег разреда београдских основних школа, који су учествовали у импровизованој анкети о омиљеној сликовници. Највише гласова добио је Бамби, који је иза себе далеко оставио другопласираног Сунђера Боба. Деца су потом објашњавала шта су сликовнице значиле за развијање њихових читалачких навика и љубав према књизи. О сликовницама су говорили и Данијела Скоковић, Александар Золотић и Николета Новак.

С. Д.

ПРОГРАМ ЗА СУБОТУ И НЕДЕЉУ, 27 и 28. ОКТОБАР

САЛА Борислав Пекић, Хала 1а

■ СУБОТА

- 10.00-10.50: Едиција *Пречански Срби*, група аутора;
- 11.00-11.50: Наклада Љевак – *Неједнаки* Иване Драгичевић;
- 12.00-13.50: Криминалистичко-полицијски универзитет – Промоција издања Министарства унутрашњих послова Републике Србије и часописа *Безбедност*;
- 14.00-15.50: КПУ – Промоција издања Криминалистичко-полицијског универзитета и часописа *Наука, безбедност, полиција*;
- 16.00-16.50: *Шта може књижевност у ово време кризе?* – Тахар Бен Желун, модератор Милош Стојановић;
- 17.00-17.50: Веритас, Книн – *Хроника прогнаних крајишника 6 Саве* Штрпца;
- 18.00-18.50: Академска књига – *Дивотница* Јелене Пилиповић;
- 19.00-19.50: Удружење књижевника *Марко Миљанов* – Збирка поезије *Чекајући расит* Љубисава Бјелића Морачког;
- 20.00-20.50: Удружење ромских књижевника – *Радост безимених лица* Сандре Вулин;

САЛА Иво Андрић, Хала 1а

■ СУБОТА

- 11.00-11.50: Трећи Трг – *Писма из Пољске* Бисерке Рајчић;
- 12.00-12.50: *Време памћења* – Да ли светски класици још утичу на нове књижевне и позоришне генерације, поводом 200 година од рођења Ивана Сергејевича Тургенева;
- 13.00-13.50: *Пишем, дакле постојим* – Питер Брет (САД), портрет писца;
- 14.00-14.50: *ПИШЕМ: Пишем, дакле постојим* – Никола Маловић *Бока Которска и Србија*;
- 15.00-15.50: *Пишем, дакле постојим* – Владан Матијевић, портрет писца;
- 16.00-16.50: *Време памћења* – Књижевност и политика, поводом 100 година од рођења Александра Солженицина;
- 17.00-17.50: *Слушање, гледање књига* – Теоријска и друга литература о радију, телевизији, позоришту и филму;
- 18.00-19.50: *Catena mundi – Историја једне утопије: 100 година стварања Југославије* групе аутора;

■ НЕДЕЉА

- 12.00-12.50: Примопредаја ОТВОРЕНЕ КЊИГЕ;

САЛА Васко Попа, Хала 1а

■ СУБОТА

- 10.00-10.50: Удружење ромских књижевника – *Срце ромског бога* Душице Милановић Марике;
- 11.00-11.50: Представништво РС – Промоција издања Центра за културу и информисање Лопаре;
- 12.00: Трибина на којој ће бити представљене две књиге Мануела Кастелса, једног од најцитиранијих социолога данашњице и најутицајнијих теоретичара комуникација, информационог друштва и глобализације – *Мреже револта и наде* и *Успон умреженог друштва*;
- 13.00-14.50: повеља – Представљање издавачке продукције;
- 15.00-15.50: Представништво РС – Промоција књиге Ненада Хрисафовића *Један остварен сан*;
- 16.00-16.50: Прометеј – *Илијина прича* Снежане Алексић;
- 17.00-17.50: Геопоетика – Промоција књиге *Хроносова жетва* словеначке ауторке Мојце Кумердеј;
- 18.00-18.50: Слорац – *Ковчег комедијант* Предрага Марковића;
- 19.00-19.50: Нови свет – *Србија земља избеглица* Добрице Вуловића;
- 20.00-20.50: Крајишки привредник – *О идентитету Срба крајишника*, зборник радова;

САЛА Десанка Максимовић, Хала 1а

■ СУБОТА

- 11.00-11.50: Удружење ромских књижевника – *Смејте се децо* Томе Неђић Осечинаца;
- 12.00: *Шта је ново у српској књижевности за децу 21. века*;
- 14.00: *Хероји у српској књижевности за децу, некад и сад*;
- 16.00-17.50: Удружење ромских књижевника –

Београд на води, антологија најлепших песама о Ромима – поводом 1.000 година сеобе Рома из Индије;

- 18.00-18.50: Пресинг – Представљање поетских збирки објављених између два Сајма књига;

ПЛАТО Бранко Миљковић

■ СУБОТА

- 11.00-11.50: Завод за заштиту споменика културе Београда – Презентација мапа шест београдских општина са уцртаним културним добрима и јавним споменицима;
- 12.00-12.50: Мирослав – *Моћ воље* Исе Орловића;
- 13.00-13.50: ХЕРА еду – *Академске вештине* Маријане Шефибовић;
- 14.00-14.50: Банатски културни центар – Представљање аутора БКЦ;
- 15.00-15.50: Амбасада Украјине у Београду – *Округли сто Предавати и преводити: у потрази за рецептима рецепције савремене украјинске књижевности у Србији*;
- 16.00-16.50: Трећи Трг – *Апартиди и остале чудне личности* Лидије Дедуш;
- 17.00-17.50: Трећи Трг – *Смрт и друга истраживања* Хрвоја Тутека;
- 18.00-18.50 : Чигоја штампа – *Лудвиг* Оливере Оље Јеликић;
- 19.00-19.50: Удружење ромских књижевника – *Портрет мушкарца у Паризу* Јасне Косановић;
- 20.00-20.50: Удружење ромских књижевника – *Монахиња Сара* Јасне Косановић;

ШТАНД Покрајински секретаријат за културу

- СУБОТА – 12.00: Представљање издавачке делатности Позоришног музеја Војводине;
- 14.00-15.00: Представљање издавачке делатности издавачке куће Академска књига;

ШТАНД Амбасада САД & Библиотекарско друштво Србије, Хала 4

- СУБОТА – 11.00 и 17.00: Ирвин Јалом: снимак интервјуа из серијала *Савремени светски писци (РТС)*, аутор и уредник Неда Валчић Лазовић;
- 12.00: Дан отвореног приступа: промоција књиге *Отворени приступ* Петера Субера, након које следи округли сто *Библиотеке, отворени приступ и дигитална хуманистика*;
- 14.30: Циљеви одрживог развоја *УН: презентација пројеката БДС*;
- 16.00: Представљање књиге *Лудак* Чарлса Симића;
- 18.00: Књиге повезују људе: наградни квиз за посетиоце Сајма књига, проглашење најбољих учесника квиза;

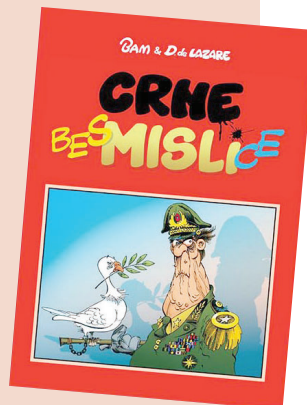
ШТАНД Заједница издавача/накладника БиХ

- СУБОТА – 11.00: Марко Томаш, песник;

ЦРНЕ БЕСМИСЛИЦЕ
ВРАТИЛЕ СЕ У СРБИЈУ

Албум *Црне бесмислице*, издање од значаја за европску девету уметност, који доноси црнохуморне стрипове из Југославије 1980-их, сабране у књигу прво у Француској, а сада и у Србији, биће представљен 28. октобра на штанду *Макондо* у 14 сати. Реч је о *раму* за четири деценије рада Божицара Милојковића и тридесет година сарадње са Драганом Лазаревићем и Лазаром Одановићем. Издање се може посматрати као посвета Андреу Франкену и другим мајсторима франко-белгијског стрипа. Аутори албума, Божицар Милојковић БАМ, Драган Лазаревић (Де Лазаре) и Лазар Одановић потписиваће књигу и цртати за своје посетиоце од 14 до 16 сати.

Београдске издавачке кућа *Форма Б* и *Макондо* заједнички су – са два различита омота – објавиле албум стрипова *Црне бесмислице* као први у новој библиотеци *Карики и облаци*, едиција *карикатуралног стрипа*, коју уређује Зоран Стефановић, управник програмске јединице *Пен-шар* за уметности стрипа при Удружењу стрипских уметника Србије.

21–28. октобар 2018.

الدورة 63 لمعرض بلغراد الدولي للكتاب

ШТАНД Републике Српске, Хала 2 ниво А

- СУБОТА – 11.30: Објављивање одлуке и свечано уручење *Повеље успеха* издавачу најтраженије књиге на штанду РС;
- 12.00-20.00: Промоције;

ШТАНД Лагуна, Арена Хале 1

- СУБОТА – 11.00: Јелица Грегановић и Боб Живковић;
- 11.30: Дуле Недељковић;
- 12.00: Исидора Бјелица;
- 13.00: Вук Драшковић;
- 14.00: Јелена Бачић Алимпих;
- 15.00: Питер В. Брет;
- 16.00: Дејан Стојиљковић;
- 16.30: Владимир Кеџмановић;
- 17.00: Марко Шелић Марчело;
- 17.30: Тахар Бен Желун;
- 18.00: Вања Бучић и 19.00: Кери Чин;
- НЕДЕЉА – 12.00: Владимир Ђурић Ђура;
- 12.30: Ненад Новак Стефановић;
- 13.00: Владимир Табашевић;
- 13.30: Душан Микља и 14.00: Милош Петковић, Аца Селтик и Игор Крстић;

ШТАНД Креативни центар, Арена Хале 1

- СУБОТА – 12.00-14.00: Виолета Бабић потписује своје књиге, Весна Алексић потписује свој нови роман *Сазвежђе виолина*;
- 15.00-17.00: Јасмина Петровић и илустратор Добросав Боб Живковић потписују своје књиге;
- 17.00-18.30: Илустратори Креативног центра Добросав Боб Живковић, Маја Веселиновић, Ана Петровић и Марина Веселиновић – специјални гости Емир Дурмишевић и Един Дурмишевић, награђени илустратори *49. Златног пера Београда*;
- НЕДЕЉА – 12.00-14.00: Јасминка Петровић и Добросав Боб Живковић потписују књиге;
- 14.00-16.00: Симеон Марковић и Душан Павлић потписују књиге;

ШТАНД Evro Book, Арена Хале 1

- СУБОТА – 15.00: Александар И – *Витешки краљ* Душана бапца;
- 16.00: Дружење са илустраторком едиције *Заборањене приче* Аном Григорјевић;

ШТАНД Агора, Арена хале 1

- СУБОТА – 11.00-12.00: Бранко Анђић;
- 12.00-13.00: Ђорђе Д. Сибиновић;
- 13.00-14.00: Гордана Влаховић;
- НЕДЕЉА – 11.00-12.00: Слободан Симић;

ШТАНД Архипелаг, Арена Хале 1

- СУБОТА – 15.00-17.00: Александар Баљак

субота-недеља, 27-28. октобар 2018.

(Зидови на хоризонту), Јелена Ленголд (Одустајање), Бошко Мијатовић (*Земља, новац, држава / Илустрована историја београдских кафана*), Живорад Недељковић (*Успон*), Вида Огњеновић (*Максимум*) и Михајло Пантић (*Када ме угледа оно што тражим*);

ШТАНД Самиздат Б92

- СУБОТА – 13.00-15.00: Иван Токин *М2 Мултиверзум*;

ШТАНД Прометеј, Арена Хале 1

- СУБОТА – 14.00-15.00: *Срби у Немачкој* Марка Лопушине;
- 16.00-17.00: *Поподне* писца Петера Хандкеа;

ШТАНД Трећи Трг

- СУБОТА – 12.00-13.00: *Писма из Пољске* Бисерке Рајчић;
- 15.00-16.00: *Сребрна корвета* Роалда Манделштама;
- 18.00-19.00: *Апартиди и остале чудне личности* Лидије Дедуш и *Смрт и друга истраживања* Хрвоја Тутека;

ШТАНД Чигоја штампа

- СУБОТА – 12.00-13.00: Дружење са аутором Миодрогом Матицићем и књигом *Перон самоће*;
- 15.00-17.00: Дружење са аутором Јеленом Николић и књигом *Епизода*;

ШТАНД Штрик

- СУБОТА – 16.00-17.00: Да ли књижевност може да помогне палојласти? Јесте ли спремни за роман који говори само истину и ништа осим истине? Дођите ако желите да нам кажете своје мишљење о феноменалном роману феноменалне Ратке Денемаркове. Чекаће вас Марија Ненезић, уредница културног програма *РТС* и Тања Игњатовић, Аутономни женски центар;

ШТАНД Медиа центра Одбрана

- СУБОТА – 11.00: Представљање система одбране: *Спорт у МО и Војсци Србије*;
- 12.00: Представљање аутора – др Бошко Бојовић *Јелена Шаулић Бојовић 1896-1921 – учитељица и ратник*;
- 13.00-15.00: Избор из Фонда ВФЦ *Застава филм*;
- 14.00: Представљање система одбране: *Функција цивилно-војне сарадње у систему одбране Републике Србије*;
- 15.00: Радош Љушић *Војводе и војводски барјаци – Војно уређење устаничке Србије (1804-1815)*;
- 16.00: Едиција *Ратник – Приштински корпус 1998-1999. сведочења ратних команданата*;
- 18.00: Трибина *Војска као стуб националног идентитета – социолошки, културолошки и верски аспекти*;
- НЕДЕЉА – 12.00: Едиција *Уметност – Уметничка зборка Дома војске Србије* групе аутора;
- 13.00: *Жене, мир и безбедност – резултати родне анализе 2010-2015*;
- 14.00: Дружење са ауторима;

ШТАНД Мирослав

- СУБОТА – 10.00-20.00: У дипломатији и разбијеној Југославији Слободана Јарчевића;
- 11.00-17.00: *Неколико сусрета* Стевана Даничића;
- НЕДЕЉА – 10.00-20.00: У дипломатији и разбијеној Југославији Слободана Јарчевића;
- 11.00-17.00: *Неколико сусрета* Стевана Даничића;

ШТАНД Алма

- НЕДЕЉА – 14.00-14.30: *Не зови ме недељом* Љуљима Тафе;

ШТАНД Вукотић Медиа

- СУБОТА – 17.00-18.00: Милош Шобајић;

ШТАНД Свет књиге

- СУБОТА – 17.00-18.00: *Овим речима* Ранка Чолаковића;

ШТАНД Data status

- СУБОТА – 12.00-14.00: Промоција издања на Брајевом писму *Пази којег вука храниш* и *7 тајни успеха* др Кенана Црнкића;

ФЕСТИВАЛ СТВАРАЛАШТВА
МЛАДИХ 2018.

- СУБОТА – 13.00: Медицинска школа из Ужица;
- 13.00-15.00: Удружење грађана *Култура ћирилице*, демонстрација српске калиграфије;
- 15.00-17.00: *Култура ћирилице*, предавање о историји писма и осврт на Винчанску цивилизацију;
- 17.00-19.00: Лагуна и Валинор организују косплеј такмичење. Почасни гост и председник жирија Питер В. Брет, писац;
- НЕДЕЉА – 12.00: Политехничка школа, Пожаревац.